

Sygn. akt II Ca 696/14

POSTANOWIENIE

Dnia 25 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Białymstoku II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Barbara Puchalska (spr.)
Sędziowie:	SSO Grażyna Wołosowicz SSO Bogdan Łaskiewicz
Protokolant:	st. sekr. sąd. Zofia Szczęsnowicz

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2014 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z wniosku L. B.

z udziałem M. B. i Z. B.

o stwierdzenie nabycia praw do spadku

na skutek apelacji uczestnika postępowania Z. B.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Białymstoku

z dnia 27 marca 2014 r. sygn. akt II Ns 374/14

postanawia:

oddalić apelację.

UZASADNIENIE

L. B. wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po ojcu S. B. (1), zmarłym w dniu (...) w C. na podstawie testamentu własnoręcznego, sporządzonego dnia 11 listopada 2008 roku w B..

M. B. oraz Z. B. przychylił się do wniosku i wskazali, że w skład schedy spadkowej poza majątkiem opisanym w testamencie, wchodził również udział w nieruchomości położonej w W..

Postanowieniem z dnia 27 marca 2014 roku Sąd Rejonowy w Białymstoku II Wydział Cywilny w sprawie sygn. akt II Ns 374/14 stwierdził, że spadek po S. B. (1), s. P. i M., zmarłym dnia (...) w C., ostatnio stale zamieszkałym w B., ul. (...), na podstawie ustawy nabyli: syn L. B., s. S. i I. w 1/3 części, syn M. B., s. S. i I. A. w 1/3 części, syn Z. B., s. S. i I. w 1/3 części /pkt I/; stwierdził, że zainteresowani ponoszą koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie /pkt II/.

Sąd I instancji ustalił, iż spadkodawca S. B. (1) zmarł w dniu (...) w C.. W dacie śmierci był wdowcem, bowiem jego żona I. B. (1) zmarła (...). Ze spadkobierców ustawowych pozostawił synów L. B., Z. B. i M. B., przy czym żaden z nich nie składał oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, nie zrzekł się dziedziczenia, nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. Spadkodawca sporządził w dniu 11 listopada 2008 roku testament, w którym wskazał, że cały swój majątek to jest: pieniądze na koncie, 1/2 mieszkania w B. przy ul. (...) z wyposażeniem i przynależnym terenem oraz motocykl (...) zapisuje swojemu synowi Z. B.. Sąd Rejonowy wskazał, iż bezspornym w sprawie było to, że w dacie sporządzenia testamentu S. B. (1) był współwłaścicielem mieszkania położonego w B. przy ul. (...) w udziale 5/8 (o wartości 120.000 złotych), nieruchomości w postaci działek gruntu o nr (...) położonych w W. gmina W. w udziale 1/4 (o wartości 39.500 złotych), motocykla marki (...) w udziale 5/8 (o wartości 50 zł) oraz właścicielem konta bankowego, na którym znajdowały się środki pieniężne w wysokości 67.558,31 złotych

Sąd Rejonowy powołując się na treść art. 926 k.c. wskazał, iż dziedziczenie ustawowe ma charakter subsydiarny, znajduje zastosowanie, gdy nie powołano spadkobiercy testamentowego albo powołany spadkobierca nie może lub nie chce dziedziczyć. Jeżeli zatem spadkodawca pozostawił testament, należy ocenić jego ważności w kontekście stosownych przepisów kodeksu cywilnego. W ocenie Sądu w niniejszej sprawie testament został sporządzony w sposób przewidziany prawem. Co więcej, żaden z zainteresowanych nie poddawał w wątpliwość autentyczności pisma spadkodawcy ani nie kwestionował zdolności testowania spadkodawcy. Ze zgodnego oświadczenia spadkobierców ustawowych wynika, że spadkodawca był właścicielem 5/8 części udziału: w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego położonego przy ulicy (...) o wartości 120 000 złotych, współwłaścicielem motocykla marki (...) o wartości 50 złotych oraz właścicielem rachunku bankowego ze stanem oszczędności na dzień 31 lipca 2013 roku w kwocie 67.528,31 złotych., co zostało zawarte w testamencie z dnia 11 listopada 2008 roku. Ponadto jednak jak wynika z twierdzeń uczestników postępowania w skład spadku wchodził także udział w 1/4 części w prawie własności nieruchomości oznaczonych numer geodezyjnym (...) położonych w miejscowości W. gmina W., które nabył po żonie I. B. (2), a które nie zostały wymienione w testamencie.

Sąd I instancji powołując się na twierdzenia uczestników postępowania, iż spadkodawca posiadał także inny majątek, poza wymienionym w treści testamentu, uznał, iż w skład schedy spadkowej po S. B. (2), poza majątkiem opisanym w testamencie z dnia 11 listopada 2008 roku, wchodził udział w 1/4 części w nieruchomościach położonych w W. oraz wyższy /bo 5/8 , a nie 1/2 / udział w mieszkaniu w B.. Powołując się zaś na treść art. 961 k.c. wskazał, iż w niniejszej sprawie ustalić należało czy spadkodawca rozporządził całym lub prawie całym majątkiem, czy przeznaczone spadkobiercy przedmioty majątkowe są znacznej wartości i tym samym wyczerpują cały lub prawie cały spadek.

Wartość poszczególnych składników majątku spadkowego Sąd ustalił w oparciu o zgodne oświadczenia zainteresowanych, i tak: wartość udziału w 1/4 części w nieruchomościach ustalił na kwotę 39 500 złotych, zaś wartość 1/8 w mieszkaniu w B. ustalił na kwotę 24000 złotych.

Odnosząc się do pominiętego w testamencie udziału spadkowego po żonie w wysokości 1/8 części, Sąd I instancji wskazał, iż spadkodawca brał udział po w postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po I. B. (1), zatem miał świadomość nabycia spadku i mógł dokonać zmiany wcześniejszego rozporządzenia, jednakże nie uczynił tego.

W ocenie Sądu I instancji testament z dnia 11 listopada 2008 roku, w którym S. B. (1) rozdisponował częścią majątku w postaci należącego do niego udziału w wysokości 1/2 części wymienionych składników majątkowych, nie wyczerpuje całego, ani prawie całego majątku spadkowego, a jest w istocie zapisem na rzecz Z. B..

Wartość majątku, którym rozporządził spadkodawca w testamencie stanowiła kwotę 163.578,31 złotych i składały się na nią kwota 96.000 złotych stanowiąca wartość 1/2 prawa do lokalu, oszczędności na koncie bankowym w wysokości 67.528,31 złotych oraz 50 złotych stanowiąca wartość motocykla. Wartość nieuwzględnionych w testamencie składników wynosiła zaś 63.500,00 złotych: udział w wysokości 1/4 w prawie własności działek w W. gmina W. w wysokości 39.500 złotych oraz udział w wysokości 1/8 w prawie do lokalu mieszkalnego w wysokości 24.000 złotych. Sąd mając na uwadze, iż pominięte składniki stanowiły ponad 1/3 część pozostawionej przez spadkodawcę masy spadkowej uznał, iż testament z dnia 11 listopada 2008 roku stanowił w rzeczywistości zapis na rzecz Z. B..

Składniki, którymi S. B. (1) rozporządził - o wartości 163.578,31 złotych, przy wartości całego jego majątku wynoszącej 227.078,31 złotych nie odpowiadają hipotezie art. 961 k.c., tj. nie wyczerpują prawie całego jego majątku zatem niemożliwym było potraktowanie wymienionego w testamencie Z. B. jako spadkobiercy i przyjęcie dziedziczenia testamentowego. Nie mógł mieć zatem zastosowania w sprawie niniejszej art. 961 k.c. i należało zastosować przepisy o dziedziczeniu ustawowym, którego porządek ustalono na podstawie art. 931 § 1 k.c. Mając na uwadze, iż spadkodawca w chwili śmierci był wdowcem, spadek po nim nabyli jego zstępni: synowie L. B., M. B. oraz Z. B. po 1/3 części każdy z nich. Sąd I instancji wskazał, iż zapis wynikający z testamentu z dnia 11 listopada 2008 roku stanowi wierzytelność, jaką ma uprawniony z tego tytułu Z. B. w stosunku do zobowiązanych do jego wykonania spadkobierców.

Sąd Rejonowy wskazał, iż o kosztach postępowania orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. obciążając zainteresowanych, zgodnie z ich udziałem w dziedziczeniu, t.j. po 1/3 części.

Apelację od przedmiotowego postanowienia złożył uczestnik postępowania Z. B., zaskarżając je w całości domagał się aby Sąd stwierdził nabycie spadku z mocy testamentu z dnia 11 listopada 2008 roku i zarzucił, iż Sąd wydał bez żadnego wyjaśnienia postanowienie, z którym się nie zgadza. W jego ocenie Sąd niesłusznie przyjął, iż została zapisana część majątku spadkodawcy, w sytuacji gdy z treści testamentu wynika, iż ojciec zapisuje jemu cały swój majątek, a nie wyliczenie w testamencie wszystkich części składowych tego majątku nie powinno prowadzić do dziedziczenia ustawowego.

SĄD OKRĘGOWY ZWAŻYŁ, CO NASTĘPUJE:

Apelacja uczestnika postępowania nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy w niniejszej sprawie dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i prawnych, które Sąd Okręgowy w pełni podziela i uznaje za własne, oraz na ich podstawie wydał trafne rozstrzygnięcie. Zastrzeżeń nie może także budzić przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe i ocena dowodów, która została przeprowadzona zgodnie z regułami zawartymi w art. 233 § 1 k.p.c. Wywiedziona przez uczestnika postępowania apelacja, jest natomiast w ocenie Sądu Okręgowego wynikiem niezrozumienia przez niego treści art. 961 k.c. Jak wynika

z dyspozycji ww. przepisu, w sytuacji gdy spadkodawca przeznaczył oznaczonej osobie w testamencie poszczególne przedmioty majątkowe, które wyczerpują prawie cały spadek, osobę tę pożytuje się w razie wątpliwości nie za zapisobiercę, lecz za spadkobiercę powołanego do całego spadku. Przepis ten wyraża zatem regułę interpretacyjną mającą na celu usunięcie wątpliwości w sytuacji, gdy spadkodawca wprowadził rozrządził poszczególnymi rzeczami lub prawami wchodzącymi w skład spadku, ale jednocześnie nie określił jednoznacznie charakteru dokonanych rozrządzeń. Reguła ta opiera się na założeniu, że przeznaczenie określonej osobie przedmiotów majątkowych wyczerpujących prawie cały spadek jest przejawem woli uczynienia tej osoby swoim następcą prawnym pod tytułem ogólnym (spadkobiercą), przy czym reguła ta ma zastosowanie niezależnie od formy testamentu obejmującej dane rozrządzenie (K. Kremis, Reguły interpretacyjne z art. 961 k.c. przy wykładni testamentu notarialnego, Rejent 2009, nr 9, s. 86 i n.). Wskazać jednak należy, iż nie można stosować omawianego przepisu, gdy wymienione w testamencie przedmioty majątkowe nie wyczerpują prawie całego spadku, osoby wskazane w testamencie będą wówczas jedynie zapisobiercami, a nie spadkobiercami powołanymi do części spadku.

(tak: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 1998 r., I CKU 35/98, Lex nr 146224; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 sierpnia 2009 r., III CSK 7/09, Lex nr 533130). Przy ocenie zaś czy przedmioty majątkowe wyczerpują prawie cały spadek, należy wziąć pod uwagę stosunek wartości przedmiotów wymienionych w testamencie do wartości wszystkich składników (aktywów) spadku.

W kontekście powyższych rozważań zarzut Skarżącego dotyczący błędnego uznania przez Sąd I instancji, iż testament z dnia 11 listopada 2008 roku stanowi w rzeczywistości zapis uczyniony na rzecz Z. B. uznać należy za bezpodstawny. Wprawdzie w treści pisma spadkodawcy zatytułowanego „Moja ostatnia wola” użył on zwrotu „cały swój majątek”, to

dalej jednak szczegółowo wymienił składniki tego majątku, tj. pieniądze na koncie, 1/2 mieszkania B. przy ul. (...) z wyposażeniem i przynależnym terenem oraz motocykl (...). Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym z twierdzeń uczestników postępowania wynika, iż na datę sporządzania testamentu nie był to cały majątek spadkodawcy. Posiadał on bowiem także udziały w 1/4 części w prawie własności nieruchomości oznaczonych numerem geodezyjnym (...) położonych w miejscowości W. gmina W. oraz wyższy niż objęty testamentem udział w mieszkaniu w B. które nabył po zmarłej żonie I. B. (2). Żona spadkodawcy I. B. (2) zmarła (...), a zatem na datę testowania – 11.11.2008 spadkodawca był już właścicielem większego majątku niż ten wymieniony w testamencie. Spadkodawca uczestniczył w postępowaniu toczącym się przed Sądem Rejonowym w Białymstoku

o stwierdzenie praw do spadku po zmarłej żonie / postępowanie to toczyło się w 2009 roku /, zatem miał świadomość, iż nabył spadek po żonie. Taka wiedza, że małżonek z ustawy dziedziczy po swoim małżonku jest zresztą powszechnie znana w społeczeństwie. Spadkodawca mógł zatem uwzględnić pominięte składniki majątkowe, które nabył w spadku po żonie zmieniając odpowiednio testament z dnia 11 listopada 2008 roku, jednakże nie uczynił tego, zatem woli takiej w ocenie Sądu Okręgowego nie miał. Wskazać należy, iż aby Z. B. mógł być w myśl art. 961 k.c. uznany za spadkobiercę testamentowego, przedmioty majątkowe pominięte przez spadkodawcę musiałyby mieć nie tylko wartość niższą niż wartość przedmiotów, które przeznaczono dla niego, ale musiałyby istnieć między tymi wartościami wyraźna, widoczna dla każdego dysproporcja. Jak podkreśla się bowiem w orzecznictwie, wartość przedmiotów pominiętych musiałaby być znikoma i winny stanowić swoisty "margines" całego majątku spadkowego (tak m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2005 r., III CK 298/04, Lex nr 149589). Z poczynionych przez Sąd Rejonowy ustaleń wynika, iż wartość majątku, którym rozporządził spadkodawca w testamencie wynosiła łącznie 163.578,31 złotych, tj. 96.000 złotych - wartość prawa do lokalu, 67.528,31 złotych - oszczędności na koncie bankowym

w wysokości oraz 50 złotych – motocykl. Natomiast wartość nieuwzględnionych w testamencie składników wynosiła łącznie 63.500,00 złotych: 39.500 złotych - udział w wysokości 1/4 w prawie własności działek w W. gmina W. oraz 24.000 złotych - udział w wysokości 1/8 w prawie do lokalu mieszkalnego. Powyższe wyliczenia wskazują, iż pominięte składniki stanowiły ponad 1/3 części pozostawionej przez spadkodawcę masy spadkowej, co niewątpliwie nie jest wartością znikomą w stosunku do całego majątku spadkowego.

Na marginesie jedynie wskazać trzeba, iż Skarżący w apelacji nie kwestionował przyjętej przez Sąd I instancji wartości składników objętych testamentem, jak również tych pominiętych, wobec powyższego Sąd nie ingerował w prawidłowość ich wyliczenia.

Dodać należy, że ani przed Sądem I instancji, ani w apelacji skarżący nie wykazywał dowodami, iż wolą ojca było powołanie go do całego spadku, w tym również do niewymienionych w testamencie składników.

Reasumując, zdaniem Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy słusznie po dokonaniu oceny z zastosowaniem reguły interpretacyjnej z art. 961 k.c. wywiódł, że wymienione w testamencie przedmioty nie wyczerpują prawie całego spadku i w konsekwencji w przedmiotowej sprawie winno mieć miejsce dziedziczenie ustawowe. Z. B. zaś jako osoba wymieniona w testamencie będzie miał status zapisobiercy zwykłego. Spadkobiercy ustawowi, którymi są jego bracia będą w myśl art. 968 i n. k.c. zobowiązani do wykonania tego zapisu.

Mając na uwadze powyższe, w ocenie Sądu Okręgowego apelacja jako niezawierająca merytorycznych argumentów, które mogłyby zmienić ocenę dokonaną przez Sąd Rejonowy podlegała oddaleniu na mocy art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.